

Mozilla Firefox - Objevte znovu web (I)

Co je lepší? Firefox, nebo Internet Explorer? Jaké jsou jejich výhody a nevýhody?

Vojtěch Bednář

***** obr: logo.tif /* tenhle obrázek bude chtít vykřít!!! */

Projekt nekomerčního otevřeného webového prohlížeče Mozilla vznikl v roce 1998, když společnost Netscape, výrobce komerčního programu Netscape Navigátor, později Netscape Communicator, uvolnila zdrojové kódy tohoto produktu k volnému použití komunitě nezávislých vývojářů a současně ustanovila organizaci Mozilla Foundation, která měla tyto zdrojové kódy udržovat a koordinovat. Tato velmi chvályhodná událost ovšem nebyla ze strany firmy, která se stala takřka symbolem počátků moderního používání internetu a především webu a jeho aplikací, výrazem charity. Jednalo se o důsledek poměrně dlouhodobého vývoje. Netscape se svým produktem byl nekorunovaným králem webových prohlížečů. Konkurenční aplikace, kterých existovalo několik (až několik desítek) nedosahovaly kvality NN a především pak jeho rozšířenosti. Ranou pro tohoto krále byl až radikální nástup společnosti Microsoft na pole prohlížečů (přesněji řečeno webových klientů).

Zatímco dnes používáme webový prohlížeč jednak pro čtení stránek a pro práci s aplikacemi od elektronické pošty až po bankovníctví nebo hraní uzpůsobených her, na konci devadesátých let dvacátého století vládlo přesvědčení, že účel tohoto programu je jiný. Prohlížeč, případně jeho nadstavby a především pak integrace do operačního systému měly být "v budoucnosti" prakticky vzato jediným nástrojem komunikace uživatele počítače a informačních systémů. Jazyky, které tvoří web, měly být prostředkem pro vytvoření prakticky jakékoliv aplikace. Příkladem této teze může být třeba integrace "aktivního desktopu" nebo "aktivních kanálů" do Windows 98 - na stopy této snahy o univerzálnost prohlížeče stále můžete narazit, pokud zmíněnou verzi operačního systému instalujete na nějaký počítač, a to v podobě odkazů na kanály a neekonomického nastavení plochy a jejích komponent.

Microsoft Internet Explorer, který dnes známe jako většinový prohlížeč s drtivým podílem mezi aplikacemi tohoto typu, byl první tři verze své existence na hranici použitelnosti. Integrace do Windows 95SR2 jej sice značně rozšířila a následně i vyvolala notoricky známé soudní spory mezi Microsoftem a polovinou USA, reprezentovaných Federálním ministerstvem spravedlnosti. Nicméně se rozhodně nejednalo o propagaci kvalitní aplikace. Až Internet Explorer 4, který přišel se zcela jinou koncepcí, s automatickým doplňováním adres a formulářů, s mnohonásobně lepší stabilitou a využitelností, následovaný "modulární" verzí 5, podrazil definitivně tehdy již jen "alternativnímu" Netscapu nohy. Společně s Internet Explorerem přidávaným do Windows spatřila světlo světa také implementace webových standardů v podání Microsoftu, která byla poněkud odlišná od toho, co nabízel Netscape. V důsledku toho a kvůli optimalizaci především komplikovanějších webů a aplikací se NN, respektive NC stal postupem času stále méně a méně použitelným. Firma Netscape, která byla na prodeji svého komunikátoru (později už tomu bylo jinak) finančně závislá, nemohla s mnohonásobně silnějším Microsoftem, jehož nejlepší lidé pracovali na vývoji Internet Exploreru, držet krok. A následné otevření zdrojových kódů bylo důsledkem tohoto stavu.

Prakticky okamžitě začal vývoj nového prohlížeče Mozilla, který také po několika letech spatřil světlo světa ve své první oficiální verzi. Do původního kódu Netscapu byly implementovány novější standardy, byly opraveny chyby, nepatrně se změnil vzhled, bylo přidáno mnoho užitečných pomůcek. Ve skutečnosti ale Mozilla byla a ve své aktuální verzi stále ještě je variací na původní Netscape, jakýmsi pokračováním jeho vývoje - pouze pod jinou koordinací a za přispění velkého množství vývojářů rozmístěných po celém světě.

Koncepce komunikátoru, tedy programu, který v sobě slučuje několik různých nástrojů, není pro každého uživatele nebo administrátora sítě optimální. Jednak kvůli velké kumulaci nástrojů, z nichž ne všechny najdou využití, jednak proto, že s Mozillou přichází množství věcí, které mohou být problematické. Sem patří složitější konfigurace, vyšší nároky na hardware a v některých případech také problémy se stabilitou nebo se slučitelností vůči jiným aplikacím. Asi takto se zrodila idea Firefoxu.

Mozilla Firefox (dříve Firebird - projekt byl kvůli kolizi s jinou aplikací přejmenován) vychází z "velké" Mozilly, ale aplikace je zúžena pouze na prohlížeč. Jádru Gecko, které překládá webové stránky a stará se o jejich korektní zobrazení, je ve Firefoxu stejné jako v Mozille. Výrazně je ale změněno prostředí aplikace, v němž toto jádro pracuje. Program je zjednodušen, má nový vzhled, nástroje pro práci s "nedostatky" moderního webu, jako je manažer vyskakovacích oken nebo cookies, konfigurace je podstatně jednodušší než u Mozilly (kde prakticky kopíruje koncepci Netscapu, včetně původních oken). Mozilla Firefox je prostě zcela novým prohlížečem, který přichází s novou kvalitou a je Internet Exploreru do jisté míry schopný konkurovat lépe, než jak to svede "velká" Mozilla. Pojďme se na něj tedy podívat zblízka a ukázat si, jak můžete Firefox využít u vás doma nebo například ve firmě.

***** obr: 2proh.tif

Takhle vypadají oba soupeři - Firefox nahoře, IE 6 dole.

Firefox: Přednosti a nedostatky

(ve srovnání s Internet Explorerem 6.0SP1-XPSP2)

V čem je lepší Firefox?

- * Firefox je multiplatformní, existuje pro mnoho operačních systémů a prakticky pro libovolný je možné jej přizpůsobit. Internet Explorer funguje pouze ve Windows a po stránce bezpečnosti nejlépe vybavená verze pouze ve Windows XP s instalovaným servisním balíčkem SP2.
- * Firefox nabízí možnost surfování v záložkách. V jednom fyzickém okně je možné otevřít velké množství záložek a přepínat mezi nimi, zatímco v Internet Exploreru (bez specializované nadstavby) musíte pro každou stránku otevírat nové okno programu. Surfování v záložkách, které mohou být spuštěny na pozadí je jednoduché a uživatelsky přátelské. Nebrání samozřejmě otevírání většího počtu záložek uživatelem.
- * Firefox nabízí možnost ukládání a komplexní správy formulářů, které na webu používáme, hesel, které jsou s nimi asociovány, blokování vyskakovacích oken a vůbec soukromí i bezpečnost vůbec. Internet Explorer má analogické funkce (XP-SP2), nicméně tyto funkce bývají hodnoceny jako méně bezpečné než v případě Firefoxu.

V čem je lepší Internet Explorer?

- * Internet Explorer je součástí operačních systémů Windows. Přes veškerou snahu je třeba říci, že v těchto systémech je při splnění několika podmínek rychlejší a výkonnější než Mozilla Firefox. Internet Explorer spotřebovává menší množství operační paměti než Firefox, v současné době lze také říci, že je stabilnější. Přetrvává nicméně skutečnost nižší úrovně zabezpečení a menšího uživatelského pohodlí.
- * Internet Explorer je také kompatibilnější. I když velkou většinu webů je možné používat i s Mozilla Firefoxem, existuje (nezanedbatelné) množství aplikací, které bez IE fungovat nebudou. V poslední době můžeme být svědky opačného extrému, kdy jsou aplikace optimalizovány speciálně pro Mozillu, Firefox nevyjímaje. Internet Explorer je ale stejně nejrozšířenější, a proto je také nutné říci, že i nekompatibilnější webový prohlížeč.

* Firefox (nebo Mozillu) musíte stáhnout z internetu nebo instalovat z CD a až pak ji můžete používat. Internet Explorer je předinstalován v systému. Z toho plynou i další přednosti, jako například podpora aplikací. Mnoho programů, které zobrazují webové stránky, používá pro tyto účely jádro Internet Exploreru. Přestože přítomnost Mozilly Firefox v počítači takovému programu nevadí, prozatím existuje jen velmi málo aplikací, které by ke stejnému účelu používaly Firefox, a proto jej i vyžadovaly.

V čem jsou si oba prohlížeče podobné?

* Internet Explorer i Mozilla Firefox nabízejí kompatibilitu dostatečnou pro naprostou většinu webových serverů. Setkat se s něčím, co na kterémkoliv z těchto programů nefunguje, je v současnosti spíše výjimka.

* Obě aplikace jsou přeloženy do velkého množství jazyků a prakticky všechny jazyky, jimiž je psán web, pasivně podporují. Internet Explorer je lokalizován ve všech Windows, Firefox existuje v mnoha verzích (včetně české).

* Oba programy podporují plug-iny, jejichž pomocí je možné rozšiřovat jejich činnost. V případě Internet Exploreru se vžilo zejména používání různých účelových "lištiček", které mohou mít i dodatečnou funkcionalitu, jako například antivirové testování nebo řízení vyskakovacích oken. Systém Firefoxu se využívá pro nástroje, které se integrují do jeho rozhraní i jiným způsobem. Můžeme tak sledovat aktuální počasí, ukládat obsah webů a provádět mnoho dalších, podobných činností. Systém použitý ve Firefoxu je flexibilnější a především bezpečnější, systém Microsoftu zase jednodušší z hlediska použití (to je nicméně subjektivní kategorie).

***** obr: firethem.tif

Firefox umožňuje nejen změnu vzhledu uživatelského rozhraní, ale pomocí plug-inů lze dále rozšířit jeho funkcionalitu - v tomto případě na obrázku vidíme lištu pro vyhledávání v Googlu.

* Mozilla Firefox obsahuje nástroj pro zjišťování a stahování aktualizací. Internet Explorer je aktualizován automaticky prostřednictvím služby operačního systému, nebo pomocí webu Windows Update. Je třeba říci, že aktualizací mechanismus Internet Exploreru je považován za důvěryhodnější a v současné době je i kvalitnější. Pomocí Firefoxu je zase možné aktualizovat instalované doplňky a rozšíření, což je oproti Internet Exploreru určitá výhoda.

*****Vložený článek*****

TEST: Měl bych přejít na Firefox?

Za každou kladnou odpověď si připište bod.

- 1) Navštěvujete weby s warezem?
- 2) Navštěvujete weby s pornografií?
- 3) Míváte otevřeno hodně (více než tři) oken prohlížeče současně?
- 4) Měl(a) jste v počítači za poslední týden nový spyware?
- 5) Obáváte se bezpečnostních neduhů svého prohlížeče?
- 6) Obáváte se virové nákazy přes svůj prohlížeč?
- 7) Vadí vám na některých serverech vyskakovací okna?
- 8) Chcete využívat manažer stahovaných souborů, bez nutnosti instalovat externí?

Pokud se vám podařilo dosáhnout tří a více bodů, měli byste o Firefoxu uvažovat a měli byste si jej v české verzi vyzkoušet. Po jeho instalování Internet Explorer v operačním systému Windows zůstane a je tak možné ho i nadále používat pro weby, které s Firefoxem nefungují nebo se zobrazují nekorektně (především na velmi sofistikované aplikace).

Na co je Firefox nepoužitelný?

- * Nefunguje s ním mnoho specializovaných firemních aplikací.
- * Nepracují fronty k některým sofistikovaným systémům.
- * Obecně nefunguje nic, co je šito na míru Internet Exploreru.
- * Nepracují aplikace, jež ke své činnosti vyžadují plug-in nebo doplněk, který pro Firefox neexistuje nebo není dostatečně kompatibilní (opět častý problém firemních aplikací).
- * Nemusí také fungovat starší verze některých webů, vytvořené dříve, než začala být Mozilla (Firefox) při vytváření prezentací a především aplikací zohledňována.

Co v takovém případě dělat? Pokud se v praxi setkáváte s aplikacemi, které využívají Internet Explorer a není je možné využívat s Firefoxem, použijte Internet Explorer. Mnoho uživatelů má IE v operačním systému nastaven jako sekundární prohlížeč a používá jej pouze pro problematické weby. Při soukromém použití se hlavně jedná o některá internetová bankovníctví.

A co poštovní program?

Firefox neobsahuje poštovního klienta. Pokud používáte Outlook Express, můžete uvažovat o přechodu na **Mozillu Thunderbird**, což je poštovní klient vyvinutý jako doplněk Firefoxu. Využívá část jeho kódu, jeho systém doplňků a má podobný design. To vše jsou velké přednosti, společně s adaptivním antispamovým filtrem a pokročilými možnostmi práce s velkým množstvím poštovních účtů i s organizací doručených a odeslaných zpráv. Faktem ovšem je, že v některých ohledech není Thunderbird na tak vysoké úrovni jako jiné poštovní programy, především jej nelze srovnávat s "velkou" aplikací Microsoft Outlook nebo třeba s Lotus Notes. Pro mnoho uživatelů však jde o vhodnou alternativu, která se právě s Mozillou Firefox velice dobře snáší a umí s ní kooperovat.

To pochopitelně neznamená, že při použití Firefoxu nemůžete spoléhat na jiné stávající poštovní klienty. Při otevření odkazu z webové stránky ve Firefoxu je spuštěn a aktivován ten klient, který je v operačním systému nastaven jako výchozí.

***** obr: thunder.tif

Do Mozilly Thunderbird lze z MS Outlooku snadno importovat vaše e-maily a celý Address Book.

Firefox a bezpečnost

Většina bezpečnostních rizik spojených s používáním webu jsou ve skutečnosti bezpečnostní rizika, která jsou spojena s používáním Internet Exploreru. Jde především o chyby této aplikace, ať už záplatované nebo nikoliv, dále pak o podobu implementace některých standardů Internet Exploreru a dále samozřejmě o skutečnost, že IE je nejrozšířenější aplikací svého druhu. Firefox nepochybně má i v současné verzi bezpečnostní nedostatky, ale vzhledem k tomu, že je méně rozšířený, tvůrci spywaru a virů se na něj zatím příliš nekoncentrují. Riziko napadením nechtěnými a především zcela automaticky se instalujícími špionážními produkty, tak dobře známými z IE, sice existuje, nicméně je mnohem nižší. Také matení uživatelů, například pomocí vyskakovacích nebo "podskakovacích" oken či předávání

uživatelů různými webovými servery, je při správném nastavení bezpečnostní politiky výrazně nižší. Firefox obsahuje možnost blokovat vyskakovací okna i instalaci doplňků a individuálně nastavovat servery, které mají oprávnění tyto operace provádět. Dále je možné velmi snadno spravovat uložená hesla, soubory cookies a další data související s webem. Zajímavé je i to, že pokud integrovaný bezpečnostní systém brání například instalování škodlivého programu, je prakticky nemožné, aby tento program prohlížeč napadl a začal svým vlastním rozhraním mást uživatele či na ně působit, jako v případě Internet Exploreru. Takové aplikace pro Firefox zatím ve větší míře ani neexistují (ačkoliv by bylo chybou domnívat se, že neexistují vůbec).

Firefox je vyvíjen způsobem, kdy lze předpokládat mnohem rychlejší řešení případného vážného bezpečnostního problému, pokud se takový problém vyskytne. Otázkou je, jak by případné řešení problému působilo na již lokalizované verze, pravděpodobné ale je, že by případná interference byla jen zcela minimální.

U Mozilly obecně (v případě Firefoxu to platí také) je vždy spornou otázkou realizace aktualizací. Firefox obsahuje aktualizací systém, ale je nepravděpodobné, že by se do něj instalovaly záplaty podobně jako do Internet Exploreru. Potíže byly v Mozille zatím většinou řešeny vydáním samostatného buildu - tedy kompletní nové verze softwaru, která reinstaluje tu původní a opravuje tím i nalezenou chybu. Zejména pro uživatele s omezeným a velmi pomalým připojením k internetu je toto zásadním problémem, protože je nutné stahovat celou aplikaci znovu a znovu provádět i její kompletní instalaci (je z velké části automatická).

Prozatím se nepodařilo objevit způsob (není o tom alespoň zpráva), jak systém, který Firefox ve své první oficiální verzi používá pro blokování oken a nežádoucího obsahu na internetu, obejít. Není vyloučeno, že toho autoři méně solidních a více podvodných webových serverů dříve nebo později dosáhnou. Na druhé straně ale není pravděpodobné, že by se jim podařilo objevit takový způsob, který by zásadním způsobem naboural bezpečnost prohlížeče nebo třeba mechanismus řízení jeho doplňků. Ve Firefoxu je možnost, kdy může aplikace prohlížeče "z vlastní vůle" spouštět aplikace, které by běžely na úrovni operačního systému jako binární kód, minimalizována. Na druhou stranu je však potřeba říci, že pokusy obejít tento systém blokování se již objevily, zatím bez většího úspěchu.

Firefox, respektive renderovací jádro Mozilly je možné portovat do aplikací podobným způsobem jako u Internet Exploreru, ovšem za použití speciálního doplňku, který může (ale také nemusí) být přímo závislý na prohlížeči. Bezpečnost takových aplikací, respektive jejich části zobrazujících webový obsah, je pak v mnohém odvozena od konkrétní verze Gecko. Některá rizika, která jsou spojena s webovým prohlížečem, se jí netýkají, nicméně platí to i pro některé bezpečnostní funkce, jež jsou koordinovány samotným prohlížečem. V tomto ohledu se tedy dá říci, že Mozilla a Firefox zaostávají za Internet Explorerem, který je i pro technicky jednodušší proveditelnost této akce portován a využíván mnohem častěji.

Bezpečnost webového prohlížeče nebo jakékoliv jiné aplikace podobného typu je vždy dána dvěma faktory. Prvním z těchto faktorů je technická stránka používaného softwaru, tím druhým je ovšem uživatel. Rizikové chování uživatele, který slepě potvrzuje jakýkoliv bezpečnostní dialog, je u Internet Exploreru rizikem naprosto stejným jako u Mozilly Firefoxu nebo kteréhokoliv jiného programu. Alfou a omegou bezpečnosti je tedy uživatel a jeho schopnost posoudit, co je a co není riziko. Pokud by totiž prohlížeč blokoval vše, co se jen trochu považuje za ne zcela bezpečné, mohlo by se snadno stát, že by takový program ztratil velkou část své funkcionality a že by se tedy stal (přínejmenším pro některé aplikace) nefunkčním. Toho je ostatně při kritickém nastavení bezpečnosti možné dosáhnout stejně s Firefoxem jako s Internet Explorerem.

*****Vložený článek*****

Obecné zásady pro bezpečnost ve Firefoxu:

- * Nestahujte a neinstalujte nic, o čem nevíte, co to je a co to dělá.
- * Ponechte výchozí nastavení vyskakovacích oken. Pokud nějakému serveru explicitně důvěřujete, nastavte jej jako povolený, ale až po ověření. V případě, že povolíte nebezpečný server, můžete jej ze seznamu kdykoliv odstranit.
- * Pozor (preventivně) na doplňky prohlížeče, pocházející z neznámých a především z nedůvěryhodných zdrojů.
- * Nezasílejte svá data (e-mailovou adresu, různá hesla, čísla) do formulářů, o nichž přesně nevíte, odkud pocházejí.
- * Data z formulářů prohlížeč ukládat nenechte, pokud počítač a konkrétní uživatelský profil používá více lidí nebo pokud se nachází na veřejně dostupném místě.
- * Neměňte žádné výchozí nastavení, pokud přesně nevíte, k čemu slouží.

*****Vložený článek*****

Užitečné adresy

www.firefox.cz - Zde doporučujeme začít.

www.czilla.cz - Český server o Mozille.

www.mozdev.org - Databáze doplňků k Mozille i Firefoxu, můžete si udělat i vlastní.

update.mozilla.org - Hotové doplňky, schémata, nástroje.

***** obr. mozilaorg.tif

www.mozilla.org - Domácí stránky Mozilla Foundation a všech jejích projektů.
